

וארא (2)

הגאולה תבוא בשלבים

לְכֵן אָמַר לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי ה' וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִתַּחַת סֶבֶלַת מִצְרַיִם וְהִצַּלְתִּי אֶתְכֶם... וְנִצַּלְתִּי אֶתְכֶם (ו', 1)

בגמרא (כתובות סב:) מסופר שרבי חנניה בן חכינאי הלך ללמוד תורה במשך 12 שנים, וכל אותם שנים לא היה בביתו, ובתום אותם שנים שב אל ביתו, וכשראתה אותו אשתו בפתע פתאום, פרחה נשמתה מרוב שמחה והתרגשות, ומתה, עמד רבי חנניה בתפילה ואמר: רבונו של עולם, אשה זו שחיכתה כל כך הרבה זמן, זו שכרה? נעשה נס ושבה לחיות. ומזה למדנו שאסור לאדם להפתיע אחרים הדברים שעלולים לגרום להם נזק מרב שמחה והתרגשות, על פי זה יובן מאמר הפסוק: **"מָה נָאוּוּ עַל הַהָרִים רַגְלֵי מְבַשֵּׁר מְשָׁמֵעַ שְׁלוֹם מְבַשֵּׁר טוֹב מְשָׁמֵעַ יְשׁוּעָה אָמַר לְצִיּוֹן מִלֶּף אֶלֹקֶיךָ"** (ישעיה נב, ז), היינו ששלושה ימים קודם ביאת המשיח יבוא אליהו הנביא, ויבשר תחילה את בשורת השלום, ואחר כך יבשר לנו בשורות טובות, ואחר כך ישמיע לנו שהגאולה קרובה, ורק אחר כך יבוא משיח בכבודו ובעצמו, שאם לא כן, עלולים האנשים למות מרוב הפתעה שבא המשיח ועל כן הקב"ה ידאג שבשורות הגאולה תבוא בשלבים, והוא לטובה.

משוש חבל מאת הגאון רב עובדיה יוסף זצ"ל

נושא בעול עם חברו

וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי לִוִּי לְתַלְדֹתָם גְּרִשׁוֹן וְקַהַת וּמְרָרִי וְשִׁנִּי חִיִּי לִוִּי שִׁבְעַ וְשָׁלְשִׁים וּמֵאֵת שָׁנָה (ו' טז)

השל"ה הקדוש שואל, מדוע אצל שבט ראובן ושבט שמעון נאמר **"בני ראובן בני שמעון"**, ואלו אצל שבט לוי נאמר **"שמות בני לוי"**? ומתרחן, שכיון ששבט לוי לא עבדו בשבעוד מצרים בעבודת פרך, רצה לוי להשתתף בצרת הצבור. מה עשה? קרא שמות לבניו על שם הגלות, **"גרשון"**, על שם **"כי גרים הם בארץ לא להם"**. **"קהת"**, על שם **"שהיו שיניהם קהות"**. ו**"מררי"**, על שם **"וימררו את חייהם"**. זהו שאמר **"וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי לִוִּי"**. מכאן יש ללמוד, שיש להשתתף בצער הצבור, גם אם אין הצרה נוגעת אליו.

להתענג בתענוגים

שלילת הבחירה מפרעה

וְאֲנִי אֶקְשֶׁה אֶת לֵב פְּרַעֲה (ג, 1)

ידועה קושיית הראשונים: יסוד ותנאי הכרחי לשכר ועונש הוא עקרון הבחירה החופשית, אשר ניתנה לכל

אדם, להרע או להטיב. כיצד זה, איפוא, ניטלה מעם פרעה הבחירה החופשית, אשר ניתנה לכל אדם אחר בעולם. על קושיא זו עונה הרמב"ם, כי יש אשר אדם יתמיד ברשעו, עד כי מידת הדין נותנת שימות האדם ברשעו ותנטל ממנו בחירתו החופשית, כדי שלא יוכל לחזור בתשובה, וכך ימות ברשעו וייענש על כל אשר עשה מדעתו וברצונו. כלומר, אין נטילת הבחירה אלא **מניעת אפשרות התשובה מצד החוטא**. בכך מבאר הרמב"ם את קשיות לבו של פרעה, של סיחון, של הכנענים ואף של ישראל, שעה שאמר אליהו הנביא: **"וְאַתָּה הַסְּבוֹת אֶת לִיבְךָ אַחֲרוֹנִית"** (מלכים א יח, 10) כלומר, מנעת מהם את התשובה. מעתה ודאי כך הוא באדם אשר התמיד בצדקתו, ודאי שתנטל האפשרות מאדם שכזה לצאת חלילה, לתרבות רעה ולאבד את זכויותיו אשר צבר לעצמו. שהרי מרובה מידת טובה ממידת פורענות. ואם כן, אם אדם שהירבה לפשוע, מנוע מלחזור בתשובה, כדי שיאבד ברשעו, הרי קל וחומר אדם שהירבה בעבודת ה', יהיה מנוע מלפרוש, כדי שינתן לו שכרו הטוב. ודאי יקשה ה' לבו לטובה.

רב רובין זצ"ל בספרו "טללי אורות" בשם המשגיח מפוניבז'

הכרת הטוב

וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה אָמַר אֶל אֶהֱרָן קַח מִטָּף וְנִטְּהָה יָדְךָ עַל יְמִי מִצְרַיִם עַל נַהֲרָתָם עַל יְאֲרִיָּהֶם וְכוּ' (ז, 1)

לפי שהגין היאור על משה כשנשלך לתוכו, לפיכך לא לקה על ידו לא בדם ולא בצפרדעים, ולקה על ידי אהרן (רש"י), לא היה העפר כדאי ללקות על ידי משה, לפי שהגין עליו כשהרג את המצרי ויטמנהו בחול, ולקה על ידי אהרן (רש"י ח, יב).

ההבנה הפשוטה בעניין הכרת הטוב היא: להחזיר טובה תחת טובה, ולא רעה תחת טובה. ותמוה, שהרי היאור אינו בעל רגש, ולא יסבול מאומה אם יכו בו, ומדוע לא צווה ה' את משה להכות בו? אלא מבואר מכאן, שענין הכרת הטוב הוא מעלה בנפש האדם, שמכיר טובה ממי שקיבלה, לא משום שהמטיב זקוק לטובתו של מקבל הטובה, אלא שבעל נפש טובה, נדרש לעשות טובה בעד טובה. לעומת זאת מי שהוא כפוי טובה, ומשלם רעה תחת טובה, כיון שאינו מכיר בטובה שקיבל, הרי זה פגם בנפש. לפי זה מובן, ששייך ענין הכרת הטוב גם כלפי דומם, כי אף על פי שאין הדומם מרגיש אם עושים לו טובה או רעה, מכל מקום האדם עצמו שמכיר בטובה שנעשתה עמו, אינו יכול לגמול רעה תחת טובה.

להתענג בתענוגים

פירש"י צפרדע אחת היתה והיו המצריים מכים אותה והיא מתזת נחלין נחלין. הסטייפלו זצ"ל בספרו "ברכת פרץ" מקשה, כיון שהיו המצריים רואים, שע"י הכאתם מוסיפה הצפרדע להתזי נחלים של צפרדעים היה להם להפסיק, ומדוע המשיכו להכות ומילאו את מצרים בצפרדעים? ותירץ, דבאמת השכל האנושי אומר שצריך להפסיק להכות, אלא מכיון שראו שהצפרדע מוסיפה להתזי נחלים כעסו עליה ורצו להתנגם ממנה ולהכותה בכל האפשר, וכל שהוסיפה להתזי הוסיפו לכעוס וחמתם בערה בם, וכך חזר חלילה הם הוסיפו להכות ולהתנגם והיא הוסיפה להתזי נחלין עד כי "ותכס את ארץ מצרים". וכך הוא האדם בשעת כעסו, אם ישמע חרפתו וישתוק ולא ישיב, ישתוק הדבר לאט לאט, אבל כשמשיב לכשנגדו הרי הוא מוסיף להשיב לעומתו כהנה וכהנה. וכל כמה שיוסיף להתנגם חבירו מוסיף, וא"כ הדעת נותן שטוב לו לשתוק, אבל מדת הכעס אומרת איך אנכי אשתוק ומתחיל להשיב וחבירו כנגדו וכן חוזר חלילה. מכאן נלמד כמה גרועה מדת הכעס.

ספר אנצרות התורה

לכל מכה יש תרופה, חוץ מלשון הרע!

וסרו הצפרדעים ממך ומבתיך ומעבדך ומעמך רק ביאר תשאנה (ח, ז)

יש להקשות, כאן הועילה תפילת משה רבינו להסיר את הצפרדעים מפרעה ומעבדיו, ואילו בפרשת חקת (במדבר כא, ד), במעשה הנחשים השרפים, כשהתפלל משה בעד העם, לא הועילה תפילתו להסיר את הנחשים הממיתים, רק נתן לו הקב"ה עצה לשים שרף על נס, והנשוכים יסתכלו בו ויחיו. מה ההבדל בין שני המקרים? יש לומר, כי לכל מכה יש תרופה, חוץ מלשון הרע והמקטרג הנברא מלשון הרע אי אפשר להסירו, כי עומד הוא ומקטרג. וכשם שהמספר לשון הרע מספר בפיו, כן הוא המקטרג הזה מדבר במו פיו, ואין אפשרות כלל להשתיקו. כיון שהעונש הנחשים השרפים בא על עוון לשון הרע, שדיברו העם באלוקים ובמשה, לכן לא הועילה תפילתו של משה להסירם לגמרי, אלא נתן לו הקב"ה עצה, איך לרפא את הנשוך מהנחש. מה שאין כן מכת צפרדע, שהיא כשאר מכות שבעולם שיש להן תרופה, על כן כשהתפלל משה, סרו הצפרדעים מפרעה ומעמו.

חפץ חיים על התורה

פי בפעם הזאת אני שלח את כל מגפתי אל לבך (ט, יד)

וצריך ביאור מדוע רק במכת ברד הכתוב מיחסה אל הלב יותר משאר המכות. וי"ל דהברד היה מלווה בסופות רעמים וברקים כמו שנאמר "וזה נתן קולות

וברד" ובחז"ל איתא לא נבראו רעמים אלא לפשוט עקמומיות שבלב לכן במכת ברד כתוב "אל לבך".

להתענן באהבתך

הלכה: האם מותר לשמוע קריאת התורה בתפילת שמונה עשרה?

שאלה: בן אדם שעומד בשמונה עשרה והציבור קורא בתורה והוא לא ימצא אחר כך מנין לקריאת התורה האם ישתוק ויקשיב לקריאה?

תשובה: אם עומד באמצע שמו"ע ושומע קריאת התורה יכול לשתוק ולשמוע מהם וגדולה מזו ראיתי מסתפקים אם יכול לשמוע קידוש באמצע שמו"ע. וכמו כן שמענו שאדם גדול שאל את החזו"א אם יכול להפסיק באמצע שמו"ע כדי לשמוע ברכת כהנים והשיב שהרשות בידו לעשות כך, כלומר אין חיוב דהוי כעם שבשדות, אבל רשות בידו. אולם בספר "לב אברהם" מסיק שמאחר וחיוב שמיעת קריאת התורה מוטל רק על הציבור, ואם יש עשרה השומעים קריאת התורה אין חיוב לאחרים לשמוע (כמה דעות), אין להפסיק בשמיעה ולא דומה לקדושה.

ספר עלינו לשבח "שמות" תשובה קל"ט

פתגם: מפי עוללים נשמעים דברים שהוריהם לא היו צריכים לומר.

ספר "שמחלה"

חקירה: ברכת כהנים

מקרינ לכהנים מחשש שיטענו, או מהפסוק "אמור להם" (אבן האזל תפילה יד-ג: רמב"ם - מהפסוק)

ספר "קובץ יסודות וחקורות"

סיפור: שתיקה כשרה

שוחט אחד בא אצל רבי איזיל חריף, ליטול ממנו עצה בדבר שידוך שמציעים לבתו. הבחור הוא ממשפחה הגונה אמר, אבל חסרון יש בו, שהוא שותק יתר על המידה. אילו לפחות היה בקי במלאכת השחיטה.... נענה רבי איזיל חריף ואמר: שותק עדיף משוחט, שכן שוחט לא תמיד השחיטה כשרה, ואילו שותק, שתיקתו תמיד כשרה!

ספר "חד וחלק" חלק ד'

שבת שלום!

יוצא לאור לרפואה שלימה של ג'ינט מסעודה בת ג'וליה יעל, דינה בת מרים, דניאל בן רחל, רפאל יהודה בן מלכה, שמעון בן נונא, בנימין יעקב בן זוהרית רות, אליהו בן מרים, שלמה בן מרים.

יוסף ג'רמון כולל עקס לע בען
לכל עניני הדף נא לפנות במייל ל:
germon73@hotmail.fr

ניתן למצוא את העלון: www.kollel-aixlesbains.fr